

Kulturværdiudvalgets årsberetning 2015

Indholdsfortegnelse:

Formandens forord	
Udvalgets arbejde i beretningsåret	s. 2
Indeksregulering for 2015	s. 2
Lov. nr. 1572 af 15. december 2015 om ændring af lov om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra et EU-medlemslands område m.v.	s. 3
Henvendelser fra udenlandske myndigheder	s. 3
Særlige restriktioner på kulturarv fra Syrien og Irak	s. 4
Udførselsforbud	s. 5
Forbehold	s. 5
Erhvervelser	s. 5
Forhåndsgennemgangen	s. 6
Veteranbilauktion	s. 7
Individuelle ansøgninger	s. 7
EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande	s. 9
Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud 2015 (fortegnelse)	s. 9
Kulturværdiudvalgets sekretariat	s. 10
Kulturværdiudvalgets medlemmer	s. 11

Forord

Kulturværdiudvalget offentliggør herved sin 29. årsberetning siden ikrafttrædelsen den 1. januar 1987 af lov nr. 332 af 4. juni 1986 om sikring af kulturværdier i Danmark. Denne lov blev i 2010 ændret ved lov nr. 141 af 10. februar 2010. Kulturministeriet har efterfølgende udstedt lovbekendtgørelse nr. 1270 af 16. november 2010 om sikring af kulturværdier i Danmark og tilhørende bekendtgørelse nr. 391 af 30. april 2011 om sikring af kulturværdier i Danmark.

EU vedtog den 15. maj 2014 en revision af direktivet om kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område. Direktivet blev gennemført i dansk ret ved lov. nr. 1572 af 15. december 2015 om ændring af lov om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra et EU-medlemslands område m.v. De gennemførte ændringer er et væsentligt bidrag til at sikre medlemsstaternes kulturarv.

Kulturværdiudvalget behandler hvert år et betydeligt antal ansøgninger om tilladelse til udførsel af kulturgenstande. Der har været en stigning i antallet af individuelle ansøgninger i 2015, medens antallet af EU-ansøgninger er faldet. Der er udstedt et udførselsforbud i 2015.

Erland Kolding Nielsen
Formand

Udvalgets arbejde i beretningsåret

Direktør Mette Skougaard, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot, er blevet genbeskikket som medlem af udvalget for perioden 2015-2018.

Kulturværdisudvalget har i 2015 afholdt 5 møder.

Udvalget har forhåndsgennemgået 17 trykte auktionskataloger med 4.531 katalognumre over antikviteter, malerier, bøger, breve, manuskripter, smykker m.m. Derudover har Udvalget gennemgået en række online-auktionskataloger, ikke mindst på bog- og manuskriptområdet.

Udvalget har behandlet 41 individuelle ansøgninger om tilladelse til udførsel af i alt 153 kulturgenstande efter den danske lovgivning.

Endvidere har Udvalget behandlet 32 ansøgninger om tilladelse til udførsel af i alt 268 genstande efter EU-lovgivningen. Der henvises til den uddybende beskrivelse af de to ordninger nedenfor.

Der er i årets løb nedlagt 1 udførselsforbud. Der er taget 1 forbehold i auktionssager.

Udvalget har i årets løb behandlet en række henvendelser og forespørgsler fra udenlandske kulturværdimyndigheder angående mulig illegal udførsel af kulturgenstande fra Danmark og andre EU-lande.

Arbejdet foretages af Udvalgets medlemmer og deres institutioner, Det Kongelige Bibliotek, Nationalmuseet, Rigsarkivet, Statens Museum for Kunst og Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot samt de tilknyttede netværksinstitutioner: Danmarks Kunstbibliotek, Davids Samling, De Danske Kongers Kronologiske Samlinger og Designmuseum Danmark.

Indeksregulering for 2015

Den oprindelige værdigrænse på 150.000 kr. for genstande, som er ældre end 50 år, skal årligt reguleres pr. 1. januar efter udviklingen i det af Danmarks Statistik offentliggjorte forbrugerprisindeks, jf. kulturværdilovens § 2, stk. 1, nr. 2, jf. stk. 5.

I medfør af bekendtgørelse nr. 231 af 22. februar 2015 om regulering af værdigrænse i lov om sikring af kulturværdier i Danmark, blev beløbet pr. 1. januar 2015 hævet til 164.000 kr. Værdigrænsen for fotografier, som uanset alder har en værdi på kr. 30.000 eller derover, reguleres derimod ikke.

Lov nr. 1572 af 15. december 2015 om ændring af lov om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra et EU-medlemslands område m.v., og lov om fuldbyrdelse af visse strafferetlige afgørelser i Den Europæiske Union

EU vedtog den 15. maj 2014 en revision af direktivet om kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område. Kulturministeriet sendte udkast til lovforslag, som skulle gennemføre dette EU-direktiv i dansk ret, i høring i juli 2015. Kulturværdiudvalget afgav den 25. august 2015 de som bilag til denne årsberetning vedhæftede høringssvar.

Direktivet blev gennemført i dansk ret ved *lov nr. 1572 af 15. december 2015 om ændring af lov om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra et EU-medlemslands område m.v., og lov om fuldbyrdelse af visse strafferetlige afgørelser i Den Europæiske Union.*

Kulturværdiudvalget udfører de opgaver, som efter EU-direktivet påhviler de centrale myndigheder.

Ændringerne vedrører især:

- En udvidelse af direktivets anvendelsesområde til at omfatte alle kulturgoder, der er klassificeret som nationale skatte
- Anvendelse af informationssystemet for det indre marked (IMI)
- Fristen til at undersøge om et kulturgode, der er fundet i et andet land, er omfattet af direktivet, forlænges til 6 måneder
- Fristen for adgang til at anlægge sag om tilbagelevering forlænges til 3 år efter en medlemsstat får kendskab til, hvor kulturgodet befinder sig samt besidderens eller indehaverens identitet
- Erstatning for tilbagelevering af et kulturgode forudsætter, at der er udvist den fornødne omhu og agtpågivenhed ved erhvervelsen af godet.

Direktivet indeholder endvidere en anbefaling af, at medlemsstaterne overvejer at ratificere UNESCO-konventionen om midlerne til at forbyde og forhindre ulovlig import, eksport og ejendomsoverdragelse af kulturgendstande, der blev undertegnet i Paris den 17. november 1970, og UNIDROIT-konventionen om stjålne eller ulovligt udførte kulturgendstande, der blev undertegnet i Rom den 24. juni 1995. Begge disse konventioner er ratificeret af Danmark i henholdsvis 2003 og 2010.

Kulturværdiudvalget finder, at de gennemførte ændringer generelt er væsentlige bidrag til at sikre medlemsstaternes kulturarv.

Henvendelser fra udenlandske myndigheder mv.

Kulturværdiudvalget modtager lejlighedsvis henvendelser fra udenlandske myndigheder, f.eks. om udførsel af kulturværdier, som stammer fra Danmark. Udvalget finder det positivt, at det internationale samarbejde på denne måde har vist sig at fungere. Udvalget har i de konkrete sager undersøgt, om der skulle være søgt om udførselstilladelse, og hvad konsekvenserne i givet fald skulle være. Udvalget har ikke haft grund til at kræve udførte kulturværdier tilbageført til Danmark.

Udvalget har ligeledes modtaget henvendelser om risiko for handel med illegale eller stjålne genstande.

Der blev afholdt en international konference på British Library den 26. juni 2015 "*The Written Heritage of Mankind in Peril: Theft, Retrieval, Sale and Restitution of Rare Books, Maps and Manuscripts*". Den tidligere leder af Det Kongelige Bibliotek Håndskriftsafdeling, overarkivar Ivan Bose-rup, holdt et oplæg om bogtyverierne på Det Kongelige Bibliotek i 1970'erne. Udvalgets formand deltog i konferencen.

Særlige restriktioner på kulturarv fra Syrien og Irak

Der har været forskellige aktiviteter vedrørende restriktioner på kulturarv fra Syrien og Irak.

EU vedtog 18. januar 2012 *Rådets forordning nr. 36/2012 af om restriktive foranstaltninger på baggrund af situationen i Syrien*. Ved Rådets afgørelse (FUSP) 2015/837 af 28. maj 2015 om ændring af afgørelse 2013/255/FUSP om restriktive foranstaltninger over for Syrien (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015D0837&from=EN>) er følgende bestemmelse blevet indsat:

Artikel 13a:

”Det er forbudt at importere, eksportere, overføre eller udøve mæglervirksomhed i tilknytning til kulturgoder og andre genstande af arkæologisk, historisk, kulturel, sjælden videnskabelig eller religiøs betydning, som ulovligt er blevet fjernet fra Syrien, eller som der er begrundet mistanke om, ulovligt er blevet fjernet fra Syrien, den 15. marts 2011 eller herefter. Forbuddet gælder ikke, hvis det påvises, at kulturgoderne bliver bragt sikkert tilbage til deres retmæssige ejere i Syrien. Unionen træffer de nødvendige foranstaltninger til at fastlægge, hvilke genstande der skal være omfattet af denne artikel.”

Denne afgørelse anvendes indtil den 1. juni 2016. Den overvåges løbende. Den kan, alt efter hvad der er hensigtsmæssigt, forlænges eller ændres, hvis Rådet skønner, at dens mål ikke er nået.

FNs sikkerhedsråd vedtog den 12. februar 2015 *resolution 2199 (2015) om sanktioner, som skal bidrage til at bekæmpe terrorisme*. I pressematerialet om resolutionen nævnes behov for at bekæmpe uds mugling af og handel med kulturarv fra Irak og Syrien.

På det *nordiske kulturministermøde* på Færøerne den 12. maj 2015 blev det besluttet at afholde en nordisk konference for at drøfte mulighederne for et nærmere nordisk samarbejde om at bekæmpe ulovlig handel med kulturgoder, herunder naturligvis også handel med kulturgoder fra Irak og Syrien.

Denne *nordiske fagkonference om ulovlig handel med kulturgendstande* blev afholdt den 2-3. december 2015 i Oslo.

På konferencen blev der afholdt to lukkede paneldebatter, dels en for nordiske politimyndigheder, dels en for nordiske toldmyndigheder. I resten af konferencen deltog endvidere repræsentanter fra de relevante nordiske ministerier, kulturværdimyndigheder, museer, antikvitethandlere, auktionshuse mv. Fra Kulturværtdiudvalget deltog formanden.

Udførselsforbud

Kulturværtdiudvalget har i 2015 nedlagt et udførselsforbud, jf. nedenfor under erhvervelser.

Forbehold

Kulturværtdiudvalget har ved forhåndsgennemgangen af auktionkataloger i 2015 taget et forbehold.

Det er en tilbagevendende misforståelse, at det forhold, at Kulturværtdiudvalget tager forbehold i auktionssammenhæng, betyder, at der efterfølgende vil blive nedlagt udførselsforbud.

Udvalget tager normalt flere forbehold, end det udsteder udførselsforbud. Når en hel del forbehold ikke omsættes i efterfølgende udførselsforbud og evt. erhvervelse gennem Kulturværtdiudvalget, er forklaringen den, at Udvalget altid har haft den praksis i tvivls- og hastesager at tage forbehold angående kulturgenstande, hvis betydning eller værdi ikke på forhånd kan afklares umiddelbart, for efterfølgende at kunne få den fornødne tid til at foretage en grundig sagsbehandling, såfremt genstanden skulle blive solgt til udenlandske eller andre købere, der måtte ønske at udføre den. Men årsagen kan også være, at Udvalget simpelthen ønsker ”at have snor i en genstand”, for hvilken der efterfølgende eventuelt skal nedlægges udførselsforbud, såfremt den ikke går til en dansk køber, i det et forbehold, der oplyses efter hammerslag på auktion, tvinger køberen til at søge om udførselstilladelse.

Udvalget tog i maj 2015 forbehold for udførsel af dronning Anna Sophias kabinet i kinesisk stil. Kabinetskabet har tilhørt Anna Sophie Reventlow (1693-1743), der var kong Frederik IVs 2. hustru. Kabinetskabet var en del af dronning Anna Sophies nyindretning af Clausholm i perioden 1730-1743. Kabinetskabet blev købt af Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, som skænkede det til Clausholm Slot.

Erhvervelser

Kulturværtdiudvalget har i 2015 nedlagt et udførselsforbud:

Hebraisk håndskrift fra Fredericia

Kulturværtdiudvalget modtog i november 2014 en udførselsansøgning fra ejeren af et hebraisk liturgisk håndskrift ”Birkat Kohanim im Seder Pidyon ha-Ben ... Noah ben Meir Segal”, Fredericia, Danmark (1802), som ejeren ønskede at sælge på en auktion i New York. Vurderingen af håndskriftets værdi var USD 15.000-20.000, svarende til ca. 90.000-120.000 DKR, og lå dermed under værdigrænsen i kulturværdilovens § 2, stk. 1, nr. 2), som senest var reguleret til 164.000 kr. med virkning fra 1. januar 2015.

Efter EU's forordning nr. 116/2009 af 18. december 2008 om udførsel af kulturgoder må manuskripter uanset deres værdi kun udføres til lande uden for Fællesskabets toldområde mod forelæggelse af udførselstilladelse, jf. artikel 2 og punkt 9 i bilag 1 til forordningen. Der skulle således efter EU-reglerne foreligge en udførselstilladelse, før manuskriptet måtte udføres.

Håndskriftets vurdering lå som nævnt under lovens værdigrænse, men Kulturværdisudvalget indstillede til Kulturministeren, at lovens dispensationsbestemmelse i henhold til § 2, stk. 4 blev bragt i anvendelse, således at kulturværdilovens bestemmelser ville finde anvendelse. Kulturministeren fulgte Udvalgets indstilling.

Der er tale om et meget sjældent miniaturehåndskrift (9 x 7 cm), som stammer fra en af de første danske jødiske menigheder i Fredericia, som fra slutningen af 1600-tallet, grundet særlige privilegier, udgjorde "første stop" for mange immigranter (ikke kun jødiske) til Danmark. Håndskriftet er, som noget ganske særligt, skrevet i Danmark for en person i Danmark, og begge er knyttet til et sted med en lang og interessant jødisk historie. Danske håndskrifter fra den jødiske menighed i Fredericia er meget sjældne. Dette håndskrifts proveniens og kulturhistoriske sammenhæng betød, at det ud fra en jødisk- og kulturhistorisk synsvinkel burde forblive i Danmark. Kulturværdisudvalget besluttede derfor at nedlægge forbud mod, at håndskriftet udførtes af Danmark.

Når Kulturværdisudvalget nedlægger udførselsforbud, skal det samtidig fremsætte et købstilbud. Auktionshuset Sotheby's havde, før Udvalget meddelte, at det var indstillet på at nedlægge forbud mod udførsel af håndskriftet, vurderet håndskriftet til mellem 90.000-120.000 kr. Udvalget tog udgangspunkt i denne vurdering og tilbød at købe håndskriftet for gennemsnittet af de nævnte vurderingssummer, 105.000 kr., et tilbud, som ejeren tog imod. Det Kongelige Bibliotek finansierede denne erhvervelse, og håndskriftet er nu indgået i bibliotekets jødiske samling.

Forhåndsgennemgangen

En betydelig del af Kulturværdisudvalgets arbejde består i en forhåndsgennemgang af auktionkataloger. Fremgangsmåden i forbindelse med forhåndsgennemgangen er fastlagt i § 9 i bekendtgørelsen om sikring af kulturværdier i Danmark (senest ved *bekendtgørelse nr. 391 af 30. april 2011*) og går ud på, at Udvalget før auktionen foretager en foreløbig gennemgang af kataloget og eventuelt en besigtigelse af visse genstande. Katalogerne skal derfor være Udvalget og sekretariatet i hænde senest 10 dage før auktionen for, at Udvalget kan nå at gennemgå og forhåndsvurdere indholdet.

Kulturværdisudvalget meddeler på baggrund heraf, hvilke genstande og værker Udvalget på forhånd tager forbehold for, dvs. de genstande og værker, der ved salg med henblik på udførsel til udlandet gennem efterfølgende ansøgning kræves forelagt Udvalget til nærmere bedømmelse og afgørelse, før en tilladelse til udførsel kan gives. Hvis en ansøgning om udførselstilladelse afslås, skal Kulturværdisudvalget i medfør af kulturværdilovens § 11 fremsætte et købstilbud, der svarer til hammer-slagsprisen med tillæg af auktionsomkostninger, svarende til købers nettokøbspris.

Forhåndsgennemgangen kan desuden bevirke, at Udvalget indstiller til kulturministeren, at ministeren træffer beslutning i henhold til lovens dispensationsbestemmelse (§ 2, stk. 4). Udvalget har i 1997 præciseret, at Udvalgets forbehold også kan omfatte genstande, der efterfølgende vil kræve indstilling til kulturministeren. Katalognumre, for hvilke der ikke tages forbehold, kan omvendt frit udføres efter auktionen.

Kulturværdiudvalget havde i 2015 aftaler om forhåndsgennemgang af fysiske kataloger med to auktionshuse: *Lauritz.com* og *Bruun Rasmussen Kunstauktioner*.

Veteranbilsauktion

Kulturværdiudvalget blev i september 2015 opmærksom på, at auktionsfirmaet Bonhams planlagde en auktion over en stor og meget værdifuld dansk samling af veteranbiler. Veteranbiler er omfattet af kulturværdilovgivningen (både de danske og EU-reglerne). Udvalget kontaktede derfor ejeren og foreslog efter aftale med museumsdirektør Jens Breinegaard, Danmarks Tekniske Museum, at der blev foranstaltet en forhåndsvurdering, om der blandt de veteranbiler, der var udbudt til salg, var nogle, der havde en sådan betydning, at de skulle bevares i Danmark. Herved kunne købere af de veteranbiler, for hvilke der ikke blev taget forbehold, frit udføre disse af Danmark. Den danske sælger tog mod dette tilbud, og det viste sig, at der ikke var grundlag for at nedlægge udførselsforbud for nogen af de udbudte veteranbiler.

Individuelle ansøgninger

Det fremgår af kulturværdilovens § 11, at Kulturværdiudvalget skal fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til markedsprisen, såfremt en ansøgning om udførselstilladelse afslås. Genstandens værdi fastsættes efter råd fra særligt sagkyndige. Som rådgivere for Udvalget er udpeget Foreningen af Auktionsledere i Danmark, Dansk Kunst Antikvitethandler Union, Den Danske Antikvarboghandlerforening og Kunst- og Antikvitethandler Ringen.

Kulturværdiudvalget har i 2015 modtaget i alt 41 individuelle ansøgninger om udførselstilladelse for kulturgenstande i privateje. Alle 41 individuelle ansøgninger blev bevilget. For én af dem, se dog nedenfor

Et Savonnerie tæppe fra Ludvig XIV fra 1679

Kulturværdiudvalget modtog i marts 2015 en udførselsansøgning vedrørende et såkaldt Savonnerie-tæppe, som ønskedes solgt på auktion hos auktionsfirmaet Christie's i London. Tæppet var i ansøgningen vurderet til GBP 1.500.000-2.000.000.

Tæppet kom fra Juelsberg, hvor det har befundet sig siden engang i det 19. århundrede, og grundige ekspertundersøgelser godtgjorde, at det var et af de fire tæpper, som Solkongen, Ludvig XIV (1643-1715), gav som gaver til højtstående danske gesandter i 1683.

Tæppet er et knyttet tæppe i Savonnerie-teknik, udført i uld og silke. Teknikken har sin oprindelse i Mellemøsten, men kom i det 17. århundrede til Frankrig. Tæppet blev i 1679 fremstillet på den berømte Savonnerie-fabrik, der som den førende fabrik i Europa fremstillede store tæpper til kongelige slotte. Tæppet er et af 93 tæpper, der blev fremstillet til La Grande Galerie du bord de L'eau i

Louvre, hvoraf man havde kendskab til, at der stadig eksisterede 48 tæpper, således at man nu kender eksistensen af 49 af tæpperne.

Ekspertene bemærkede, at der er tale om et klenodie helt i særklasse, at tæppet var et stykke fransk kunsthåndværk i topklasse, at det var designet af Charles Le Brun, som var en førende skikkelse i 1600-tallets franske kunst og at det udgjorde et enestående vidnesbyrd om relationen mellem udveksling af ekstraordinære kunstgenstande og indgåelse af en skelsættende diplomatisk alliance, oven i købet i form af en direkte gave fra Solkongen, Ludvig XIV, til højststående danske gesandter.

Tæppet var ukendt for museumsverdenen og for Kulturværdiudvalget, men man havde kendskab til, at et af de andre fire tæpper, som var gaver fra Ludvig XIV, befandt sig på et andet dansk gods. Udvalget bad derfor eksperterne om også at foranstalte en besigtigelse af dette tæppe. Sammenligningen viste, at Juelsberg-tæppet var lidt mere slidt, men at originalfarverne stod klarere på dette tæppe. Begge tæppers bevaringstilstand er alderen taget i betragtning fremragende.

Kulturværdiudvalget var på baggrund af ekspertudtalelsen indstillet på at nedlægge udførselsforbud.

I udførselsansøgningen var tæppets værdi af auktionshuset Christie's anslået til GBP 1.500.000-2.000.000, men Christie's oplyste efterfølgende, at firmaet var indstillet på at gennemføre "a private treaty sale", hvor tæppet tilbydes til udvalgte institutioner og private kunder. Christie's var indstillet på at starte med en pris på GBP 5.000.000, som man forventede kunne blive nedsat under processen. Kulturværdiudvalget indhentede en udtalelse fra Sotheby's, som vurderede prisen til mindst GBP 5.000.000.

Der var to grunde til, at Udvalget var nødsaget til at give en udførselstilladelse, selv om der var tale om et klenodie, som man fandt burde forblive i Danmark.

I kulturværdiloven er det fastlagt, at udvalgets sagsbehandlingsfrist i særlige sager kan forlænges til 6 måneder. I den foreliggende sag skulle der gennemføres grundige studier, der var problemer med at få gennemført besigtigelserne, der skulle gennemføres partshøring om Udvalgets beslutning om at nedlægge udførselsforbud samt indhentes vurdering af tæppets værdi ved salg i det frie marked. Det er yderst kompliceret at fastsætte værdien på en så ekstraordinær kulturgenstand med en sådan proveniens, og Udvalget kom derfor i tidnød til sidst. Hertil kom problemerne med at finansiere et købstilbud. Udvalget forventede på baggrund af kontakter til store danske fonde, at der kunne skaffes omkring 17,5 millioner kroner, svarende til gennemsnittet af Christie's oprindelige vurdering, til at fremsætte et købstilbud, men Udvalget kunne på baggrund af yderligere oplysninger fra sælgers side relativt sent under Kulturværdiudvalget behandling af sagen om vurderingssummen ikke afgøre, om Christie's oprindelige vurdering var tæppets værdi ved salg i det frie marked, jf. lovens § 11, men at denne *måske* lå noget højere Udvalget kunne ikke inden sagsbehandlingsfristens udløb få denne formodning be- eller afkræftet. Udvalget var derfor også af økonomiske årsager nødsaget til at udstede en udførselstilladelse til dette ekstraordinære tæppe.

Kulturværdiudvalget finder det problematisk, at kulturværdiloven i en situation som denne ikke kunne leve op til det, der var den oprindelige ide med ordningen, og agter at drøfte problemerne med Kulturministeriet.

EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande

Efter etableringen af det indre marked, hvor grænsekontrol som hovedregel bortfalder mellem EU-landene, er det besluttet, at de enkelte EU-landes nationale kulturbeskyttelsesregler fortsat er gældende. Etableringen af det indre marked har således intet ændret ved den danske kulturværdilov eller den praksis, der er gældende i relation til loven. Det er fortsat denne lov, der regulerer hvornår og under hvilke betingelser, der kan nedlægges forbud mod udførsel af kulturgenstande fra Danmark til såvel EU-lande som lande uden for EU.

For at styrke de nationale beskyttelsesinteresser er der tillige skabt et fælles regelsæt, der skal hindre ulovlig udførsel af kulturgenstande ud over EU's fælles toldgrænser i henhold til Rådets forordning nr. 3911/92 af 9. december 1992 om udførsel af kulturgoder. Forordningen, der trådte i kraft den 1. april 1993, er senest ændret ved *Rådets forordning nr. 116/2009 af 18. december 2008 om udførsel af kulturgoder, der trådte i kraft i den 2. marts 2009*. Disse regler om udførsel til lande uden for EU betyder, at der ved udførsel af bestemte kulturgenstande skal foreligge en udførselstilladelse, og at der i disse tilfælde skal anvendes en særlig europæisk ansøgningsformular. Ligesom det er det danske Kulturværdiudvalg, der administrerer den danske lov, er det også Udvalget, der administrerer det fælles EU-regelsæt for det danske område.

Ansøgninger om udførsel af kulturgenstande til tredjelande skal således også fremsendes til Kulturværdiudvalget, der i hvert enkelt tilfælde træffer beslutning om udførselstilladelse. Der er visse forskelle i de to regelsæt med henblik på kategorier og værdi- og aldersgrænser, og ordningen indebærer, at der også skal søges om udførselstilladelse i en række tilfælde, hvor en tilladelse ikke er nødvendig efter den danske kulturværdilov, jf. også bemærkningerne ovenfor om det hebraiske håndskrift fra Fredericia.

Kulturværdiudvalget har i 2015 modtaget 32 ansøgninger om tilladelse til udførsel af i alt 268 enkeltgenstande eller samlinger i henhold til EU-forordningen. **21 af disse ansøgninger omfattende 250 genstande** er indgivet af museer og privatpersoner, som ønskede en midlertidig udførselstilladelse i forbindelse med udlån til udstillinger i udlandet. Herudover blev der givet **definitiv udførselstilladelse i 11 ansøgninger** omfattende enkeltgenstande eller samlinger.

Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud m.v.

Ved udgangen af 2015 er følgende udenlandsk privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

1. Carl Blochs portrætmaleri af *H.C. Andersen* (1869), 1997.
2. Wilhelm Marstrands maleri *Liggende Model* (1833), 1998.
3. C.W. Eckersbergs maleri *Udsigt gennem en Dør til løbende Figurer* (1845), 1998.

Endvidere er ved udgangen af 2015 følgende danske privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

1. En *Amati violin* (1627), 2001. Nu ejet af en fond.
2. Resterende dele af Ålholm-samlingen (1600- og 1700-tallet), 1996-97.

3. En flintdolk fra Stubberup ved Nysted (stenalderen), 2010.

Årstallet i parentes henviser til oprindelsesåret/perioden for oprindelse, mens det andet årstal angiver året for nedlæggelse af udførselsforbud.

I december 2015 bragte dagbladet *Politiken* flere artikler om de ovennævnte tre malerier, som den udenlandske ejer flere gange har forsøgt at få udførselstilladelse til. Ejeren afviser at tage imod Kulturværdiudvalgets købstilbud. Sagen har givet anledning til to spørgsmål fra Folketingets Kulturudvalg, som ikke er besvaret inden for beretningsåret.

Kulturværdiudvalgets sekretariat

Kulturværdiudvalgets sekretariatsfunktioner varetages af akademisk medarbejder Jacob Helms Langkilde, som har efterfulgt kontorfuldmægtig Lis Brock, som gik på pension i løbet af beretningsåret. Chefkonsulent, cand. jur. Søren Clausen, Det Kongelige Bibliotek, varetager funktionen som Udvalgets juridiske sekretær.

Kulturværdiudvalget, den 4. april 2016

Mikkel Bogh
(næstformand)
Direktør, Statens Museum for Kunst

Asbjørn Hellum
Rigsarkivar, Rigsarkivet

Erland Kolding Nielsen
(formand)
Direktør, Det Kongelige Bibliotek

Per Kristian Madsen
Direktør, Nationalmuseet

Mette Skougaard
Direktør, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot

Dato: 25. august 2015
J.nr. 2013-7.60.01-0002**Høringssvar over forslag til lov om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en EU-medlemsstats område m.v. (Gennemførelse af EU-direktiv m.v.)**

Kulturværdiudvalget har modtaget Kulturministeriets forslag til lov om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en EU-medlemsstats område m.v. Udvalget finder, at de foreslåede ændringer generelt kan være et bidrag til at sikre medlemsstaternes kulturarv.

1. Udvidelse af direktivets anvendelsesområde

Anvendelsesområdet for det gældende direktiv er afgrænset af kategorier, som er beskrevet i et bilag til direktiv 93/7/EØF. Bilaget indeholder kategorier af genstande med værditærskler og aldersgrænser.

I den foreslåede ordning omfatter anvendelsesområdet for det nye direktiv alle kulturgoder, som er identificeret som nationale skatte af kunstnerisk, historisk eller arkæologisk værdi i henhold til national lovgivning eller administrative procedurer og som af de nationale myndigheder klassificeres som nationale skatte. Kulturværdiudvalget kan tilslutte sig denne ændring, hvorefter udvalget skal yde andre medlemsstater bistand, hvis det dokumenteres, at et kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en EU-medlemsstats område, er omfattet af den pågældende stats definition af ”kulturgode”.

I sit høringssvar over udkastet til det nye direktiv anførte Kulturværdiudvalget i sit høringssvar fra oktober 2013 om afgrænsningen af danske kulturgoder:

”Kulturværdiudvalget finder det oplagt at tage udgangspunkt i bestemmelserne i lovbekendtgørelse nr. 1270 af 16. november 2010 om sikring af kulturværdier i Danmark. Disse bestemmelser er dog ikke tilstrækkelige. Det bør således fortsat være således, at genstande, der stjæles fra kulturinstitutioner, kan kræves tilbageleveret fra udlandet, jf. den tidligere gældende bestemmelse om kulturgenstande, der har været optaget på inventarlistes. Tilsvarende forhold kan gøre sig gældende, hvor der er tale om kulturgenstande i privat eje (herunder selvejende institutioner), som måtte være blevet

stjålet fra den retmæssige ejer og udført. Yderligere kan man pege på, statens ret til arkivalier ikke kan ophøre ved ekstinktion eller hævd, jf. arkivlovens § 18. Endelig kan danefæ eller danekræ, som skal afleveres til henholdsvis Nationalmuseet eller Statens Naturhistoriske Museum i henhold til bestemmelserne i kapitel 9 i museumsloven, være udført ulovligt. Alle de ovenfor nævnte kulturgoder bør kunne kræves tilbageleveret, hvis de er ulovligt udført. Frem for at begynde at opstille nye nationale lister over mulige kulturgenstande, som kan kræves tilbagelevet, skal Kulturværdisudvalget anbefale, at der Bilag 1 skabes lovhjemmel for, at det overlades til udvalget at træffe konkret beslutning om, hvilke kulturgenstande, der skal være omfattet af direktivet.”

Kulturværdisudvalget skal anbefale, at det præciseres i § 3, stk.1, subsidiært i anmærkningerne til § 3, stk. 1, at kompetencen til at fastlægge, hvad der omfattes af danske kulturgoder i henhold til direktivet om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en EU-medlemsstats område m.v., henlægges til Kulturværdisudvalget.

2. Forlængelse af fristen for anlæggelse af sag om tilbagelevering og

3. Ansøgerstatens frist til at påvise at et gode er et kulturgode

Fristen for at anlægge sag om tilbagelevering af et kulturgode forlænges fra 1 til 3 år. Der er tale om en væsentlig forbedring af beskyttelsen, men Kulturværdisudvalget vurderer, at der senere kan vise sig behov en yderligere forlængelse af fristen. Udvalget finder det endvidere væsentligt, at fristen for at søge en medlemsstat om medvirken til at træffe foranstaltninger til fysisk bevaring af kulturgenstanden og til at forhindre forsøg på at unddrage kulturgenstande fra tilbageleveringsproceduren forlænges fra 2 til 6 måneder, men udvalget nærer bekymring for, om denne fristforlængelse vil være tilstrækkelig i mere komplicerede sager.

4. Harmonisering af betingelserne for erstatning

Det er yderst vigtigt, at køberne af kulturgenstande udviser den fornødne agtpågivenhed, når de erhverver kulturgenstande. Kulturværdisudvalget finder forslaget om at harmonisere fortolkningen af, hvad der forstås ved besidderens nødvendige agtpågivenhed, og forslaget om at præcisere, at besidderen skal bevise, at denne har udvist den nødvendige agtpågivenhed, kan bidrage til at reducere handlen med kulturgenstande, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område.

5. Anvendelse af IMI

Forslaget om anvendelse af et fælles informationssystem giver ikke udvalget anledning til kommentarer.

Til § 3, stk. 1:

Kulturværdiudvalget anbefaler, at det præciseres i § 3, stk.1, subsidiært i anmærkningerne til § 3, stk. 1, at kompetencen til at fastlægge, hvad der er omfattet af danske kulturgoder i henhold til direktivet om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en EU-medlemsstats område m.v. er henlagt til Kulturværdiudvalget, jf. bemærkningerne ovenfor under punkt 1. Udvidelse af direktivets anvendelsesområde.

Til § 3, stk. 4:

Kulturværdiudvalget har noteret, at bestemmelsen hidrører fra første del af artikel 5, stk. 2, nr. 3, men finder beskrivelsen af udvalgets forpligtelse uklar. Udvalget vil derfor sætte pris på, at indholdet af forpligtelsen i bestemmelsen beskrives mere præcist i lovforslagets bemærkninger.

Til § 3, stk. 6:

Kulturværdiudvalget har noteret sig, at denne paragraf, som ikke synes at stamme fra direktivet og som ikke kommenteres i lovforslagets bemærkninger, ikke er medtaget i sammenligningstabellen.

Til § 6:

Paragraffen beskriver fastlæggelse af erstatning, hvis en domstol pålægger tilbagelevering af en kulturgjenstand, herunder hvilke elementer, der skal indgå ved vurderingen af erstatningens størrelse.

Kulturværdiudvalget forventer, at erhververe, som erfarer, at de har erhvervet et kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en EU-medlemsstats område, ofte vil være indstillet på at indgå en frivillig aftale om tilbagelevering mod fastlæggelse af en erstatning. Udvalget lægger til grund, at det kan bistå ved sådanne drøftelser, herunder ved fastlæggelse af erstatningens størrelse. Udvalget finder det naturligt, at man tager udgangspunkt i de beskrevne erstatningskriterier, og at udvalget kan bistå under sådanne drøftelser, selv hvis parterne kan opnå en frivillig aftale, som ikke følger disse retningslinjer.